

POSTANOWIENIE

Dnia 18 października 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Małgorzata Wrębiakowska-Marzec

w sprawie z odwołania W. M.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w C.
o prawo do emerytury,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 18 października 2016 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 9 czerwca 2015 r., sygn. akt III AUa (...),

- I. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- II. przyznaje adw. S.K. od Skarbu Państwa (Sądu Apelacyjnego w (...)) tytułem nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu w postępowaniu kasacyjnym kwotę 120 (sto dwadzieścia) zł powiększoną o podatek od towarów i usług, a poza tym wniosek oddala.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 9 czerwca 2015 r. Sąd Apelacyjny w (...) oddalił apelację W. M. od wyroku z dnia 22 listopada 2013 r., którym Sąd Okręgowy w K. oddalił odwołanie wnioskodawcy od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w C. z dnia 31 lipca 2013 r. odmawiającej prawa do emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach.

W skardze kasacyjnej wnioskodawca zarzucił: 1) naruszenie prawa materialnego, a mianowicie art. 22 § 1¹ w związku z art. 22 § 1 oraz art. 2 k.p. w

związku z § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (dalej jako rozporządzenie) przez zaniechanie dokonania ustalenia prawnego istnienia stosunku pracy łączącego skarżącego z Wojewódzkim Przedsiębiorstwem Robót Drogowych w K.; 2) naruszenie przepisów postępowania, których uchybienie miało istotny wpływ na wynik sprawy, a to: a) art. 476 § 1 pkt 1¹ k.p.c. przez jego niezastosowanie; chociaż Sąd ustalił, że skarżący na podstawie umowy cywilnoprawnej wykonywał te same obowiązki co pracownicy, to nie dokonał ustalenia, iż umowa ta (dzierżawa samochodu) nosiła wszystkie cechy umowy o pracę; b) art. 233 w związku z art. 382 k.p.c. przez brak wszechstronnego rozważenia materiału dowodowego i nieodniesienie się do przeprowadzonych dowodów, skutkujący nieustaleniem okresu służby wojskowej od 28 kwietnia 1973 r. do 10 kwietnia 1975 r. oraz okresu pracy w H. w R. od dnia 11 maja 1983 r. do 22 maja 1985 r.; c) art. 233 w związku z art. 382 k.p.c., polegające na przejęciu za własne ustaleń faktycznych Sądu pierwszej instancji, niepoczynieniu jakichkolwiek merytorycznych ustaleń dotyczących dowodów przeprowadzonych na rozprawie apelacyjnej, które wskazywały na istnienie w spornym okresie stosunku pracy łączącego skarżącego z Wojewódzkim Przedsiębiorstwem Robót Drogowych i nieodniesienie się do nich w uzasadnieniu wyroku.

Wskazując na powyższe zarzuty skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego „postanowienia” w całości i przekazanie sprawy Sądowi drugiej instancji do ponownego rozpoznania

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania uzasadniono: 1) występowaniem istotnych zagadnień prawnych: a) czy sąd pracy i ubezpieczeń społecznych, rozpatrujący odwołanie od decyzji organu rentowego w zakresie prawa do emerytury, może w ramach swojej kognicji, po dokonany ustaleniu faktycznym, że ubezpieczony wykonywał pracę (art. 22 § 1 k.p.) dokonać następnie ustalenia prawnego istnienia stosunku pracy ubezpieczonego (art. 476 § 1 pkt 1¹ k.p.c.) jeżeli od tego zależy przyznanie ubezpieczonemu prawa do emerytury; b) czy roszczenie o ustalenie prawa do emerytury jest roszczeniem dalej idącym aniżeli roszczenie o ustalenie istnienia stosunku pracy; 2) potrzebą wykładni art. 476 § 1 pkt 1¹ k.p.c. oraz art. 477⁸ § 1 k.p.c. przez określenie ich wzajemnej

relacji; 3) oczywistą zasadnością skargi kasacyjnej, gdyż „jej rozpoznanie pozwoli na udzielenie odpowiedzi na pytanie, czy ustalenia istnienia stosunku pracy może dokonać sąd rozpoznający odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Przepis art. 398⁴ § 2 k.p.c. wymaga, aby wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania stanowił odrębny element pisma niezależny od przytoczenia podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia (art. 398⁴ § 1 pkt 2 k.p.c.). Uzasadnienie wniosku natomiast powinno nawiązywać do przesłanek przyjęcia skargi do rozpoznania określonych w art. 398⁹ § 1 k.p.c. Zgodnie z tym przepisem Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli: 1) w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, 2) istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecnictwie sądów, 3) zachodzi nieważność postępowania lub 4) skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Spełnienie wymagania z art. 398⁴ § 2 k.p.c. powinno zatem przybrać formę wyodrębnionego wyводу prawnego, w którym skarżący wskaże, jakie występujące w sprawie okoliczności pozwalają na uwzględnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania i jednocześnie uzasadni, dlaczego odpowiadają one ustawowemu katalogowi przesłanek.

Zagadnieniem prawnym jest zagadnienie, które wiąże się z określonym przepisem prawa materialnego lub procesowego lub uregulowaniem prawnym, których wyjaśnienie ma nie tylko znaczenie dla rozstrzygnięcia przedmiotowej sprawy, ale także dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw. Wskazanie zagadnienia prawnego uzasadniającego wniosek o rozpoznanie skargi kasacyjnej powinno zatem nastąpić przez określenie przepisów prawa, w związku z którymi zostało sformułowane i wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Dopiero bowiem wówczas Sąd Najwyższy ma podstawę do oceny, czy przedstawione zagadnienie jest rzeczywiście zagadnieniem „prawnym” oraz czy jest to zagadnienie „istotne” (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002 nr 1, poz. 11; z dnia 13 sierpnia 2002 r., I PKN

649/01, OSNP 2004 nr 9, poz. 158; z dnia 14 lutego 2003 r., I PK 306/02, Wokanda 2004 nr 7-8, s. 51). Twierdzenie o występowaniu istotnego zagadnienia prawnego jest uzasadnione tylko wtedy, kiedy po pierwsze - przedstawiony problem prawny nie został jeszcze rozstrzygnięty przez Sąd Najwyższy lub kiedy istnieją rozbieżne poglądy w tym zakresie, wynikające z odmiennej wykładni przepisów konstruujących to zagadnienie (por. postanowienie z dnia 12 marca 2010 r., II UK 400/09, LEX nr 577468) oraz po drugie - jego wyjaśnienie ma znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy w ustalonym stanie faktycznym (por. postanowienie z dnia 27 stycznia 2009 r., II PK 248/09, LEX nr 736732). Z kolei odwołanie się do przesłanki potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów wymaga wykazania, że określony przepis prawa, mimo że budzi poważne wątpliwości (ze wskazaniem, na czym te poważne wątpliwości polegają), nie doczekał się wykładni, bądź że jego niejednolita wykładnia wywołuje rozbieżności w orzecznictwie sądów, które należy przytoczyć (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002 nr 12, poz. 151 i z dnia 15 października 2002 r., II CZ 102/02, niepublikowane). Nie istnieje potrzeba wykładni przepisów prawa, jeżeli Sąd Najwyższy wyraził swój pogląd we wcześniejszym orzecznictwie, a nie zachodzą okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu. Ponadto rozstrzygnięcie wątpliwości interpretacyjnych nie może się sprowadzać do odpowiedzi na zarzuty skarżącego skierowane pod adresem zaskarżonego orzeczenia ani też do odpowiedzi na wątpliwości skarżącego, które można wyjaśnić za pomocą obowiązujących reguł wykładni bądź w drodze prostego zastosowania przepisów (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego dnia 16 stycznia 2003 r., I PK 230/02, OSNP-wkładka 2003 nr 13, poz. 5). Wreszcie z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. wynika konieczność nie tylko powołania się na okoliczność, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, ale również wykazania, że przesłanka ta rzeczywiście zachodzi. Oznacza to, że skarżący musi wskazać, w czym - w jego ocenie - wyraża się „oczywistość” zasadności skargi oraz podać argumenty wykazujące, że rzeczywiście skarga jest uzasadniona w sposób oczywisty. Sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi bowiem wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście

uzasadniona, czyli że jej zarzuty są zasadne „na pierwszy rzut oka” (*prima facie*) i w sposób oczywisty prowadzą do uznania zaskarżonego wyroku za błędny i jego wzruszenia (por. między innymi postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, niepublikowane i orzeczenia tam powołane). Jest tak dlatego, że o ile dla uwzględnienia skargi kasacyjnej wystarczy, iż jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla jej przyjęcia do rozpoznania koniecznej jest wykazanie kwalifikowanej podstawy naruszenia prawa materialnego lub procesowego widocznej przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, bez wdawania się w pogłębioną analizę prawną. Z tego względu przyjmuje się, że nie spełnia tego wymagania odwołanie się do podstaw kasacyjnych i opatrzenie zawartego tam zarzutu dodatkowo mianem rażącego, ewidentnego, kwalifikowanego lub oczywistego, jeżeli nie zostanie wykazane, w czym przejawia się oczywistość wydania wadliwego orzeczenia. Należy przy tym zwrócić uwagę, że art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. nie odwołuje się do oczywistego naruszenia prawa, ale do oczywistej zasadności skargi, co oznacza, że oczywista zasadność skargi może wynikać z oczywistego i kwalifikowanego naruszenia przepisu prawa, pod warunkiem jednak, że skarżący wykaże, iż uchybienie to zadecydowało o wyniku sprawy (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 marca 2012 r., II PK 278/11, LEX nr 1214574).

Skarżący nie odnosi się do tak rozumianych przesłanek przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Po pierwsze, w sprawie nie występuje istotne zagadnienie prawne, gdyż utrwaloną linią judykatury jest, że w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych przedmiot rozpoznania sprawy sądowej wyznacza decyzja organu rentowego, od której wniesiono odwołanie - art. 477⁹ i art. 477¹⁴ k.p.c. (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 marca 2016 r., III UK 83/15, LEX nr 2026236). W niniejszej sprawie przedmiotem tym było prawo skarżącego do emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach, wykonywanej w ramach stosunku prawnego o cechach określonych w art. 22 k.p. Ocenie Sądu drugiej instancji podlegała zatem kwestia, czy skarżący w okresie od 1 czerwca 1994 r. do 31 grudnia 1998 r. posiadał status pracownika, czy też wykonywał zatrudnienie polegające na świadczeniu usług transportowych w ramach prowadzonej działalności gospodarczej i Sąd

odwoławczy oceny tej dokonał. W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się zgodnie, że art. 22 § 1¹ k.p. nie stwarza prawnego domniemania zawarcia umowy o pracę. Dopuszczalne jest bowiem wykonywanie tych samych obowiązków zarówno w ramach zatrudnienia pracowniczego lub cywilnoprawnego o ile nie sprzeciwiają się temu inne okoliczności (art. 353¹ k.c. w związku z art. 300 k.p.). Istotne jest faktyczne i rzeczywiste realizowanie elementów charakterystycznych dla stosunku pracy, a wynikających z art. 22 § 1 k.p. W rozstrzygnięciach tego rodzaju decyduje całokształt okoliczności faktycznych, w tym także wola stron (por. wyrok z dnia 18 lipca 2012 r., I UK 90/12, LEX nr 1232232 i powołane w nim wcześniejsze orzecznictwo).

Po drugie, wskazywana przez skarżącego przesłanka przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania ze względu na potrzebę wykładni art. 476 § 1 pkt 1¹ oraz art. 477⁸ § 1 k.p.c. nie została w ogóle uzasadniona. W tej sytuacji występowanie tej okoliczności mającej uzasadniać zaangażowanie Sądu Najwyższego w rozpoznanie skargi kasacyjnej uchyla się spod oceny tego Sądu na etapie przedsądu.

Po trzecie, powołując się na przesłankę oczywistej zasadności skargi kasacyjnej skarżący odwołuje się do zagadnienia prawnego formułowanego na tle art. 22 § 1 k.p. Tymczasem nie jest możliwe jednoczesne wykazywanie, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne na tle określonych przepisów prawa i że skarga oparta na naruszeniu tych przepisów jest oczywiście uzasadniona. Albo jest tak, że wykładnia danych przepisów jest prosta i w związku z tym ich naruszenie jest oczywiste, albo tak, że wykładnia ta rodzi istotne wątpliwości, wobec czego naruszenie przepisów nie może być oczywiste (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 29 lipca 2015 r., I CSK 980/14, LEX nr 1770903).

Z tych względów na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.